

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva. — Poverjenišvo Ljubljana.

Vse pise, v oceno poslane knjige itd. le samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
 v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.
 Rokopisov ne vračamo.
 Vse pošiljatelj je pošiljati franco.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak četrtak pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
 Vse leto velja . . . 40— K
 pol leta . . . 20— "
 četrt leta . . . 10— "
 posamezna številka po 80 vin.

Za oznanja je pisati od enostolpne peti-vrste, če se tiska enkrat . . . 90 vin.
 " " " dvakrat . . . 80 "
 " " " trikrat . . . 50 "
 za nadaljnja uvrščenja od peti-vrste po 40 vin.
 Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljsk. Tovarisa
 v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin za vsako peti-vrstlo. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva št. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjenišva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

TONE GASPARI: Špekulacija na Koroškem.

Wilsonova misel o samoodločbi narodov se je potvrdila v špekulativne namene. Danes je že gotovo, da plebiscita na Koroškem ni izvršilo avtonomno prebivalstvo cone A, temveč princ Borghese in s pomočjo njegova 5000 privandranih Izvenkorošcev, ki niso imeli glasovalne pravice. Ako izvzamemo velikovski okraj, so dokazale številke klubov temu dejstvu lep rezultat za Jugoslavijo.

Odstranena demarkacijska črta je pustila vse prejšnje avstrijsko uradništvo, učiteljstvo, žandarmerijo in policijo (preoblečeno) v glasovalno cono. Ne samo to! Z italijansko protekcijo so vsi ti preleli glasovalne izkaznice, da so upravičeni glasovati in — kar je posebno važno — tudi govoriti na shodih in agitirati. Vsi ti tisoči so se nemoteno razlezli po glasovalnem ozemlju. Naša uprava, ki je proti nim nastopila v začetku energično, je morala po vmešavanju italijanskih podkomisij odnehati in na naši strani je ostala blamaža. V sreči domačinov pa je tako zraslo nezaupanje. Vsi ti pritenenci so delovali spočetka tajno, sčasoma so jeli očividno nastopati. Brez vsakega osebne posla so dan in poč rovarili in hujkali in agitirali. Vsak izmed njih je imel določeno število glasovalcev, s katerimi je stal že pod prejšnjo staro upravo kot funkcionar v vednem stiku. Ti agitatorji so dobivali iz Celovca mastne dihte in za podkupovanje tuđejeve proše, ki so v posameznih slučajih dosegli do 30.000 kron. Vse to se je godilo pred očmi distriktnih svetov, kjer so navadno naševali italijanski majorji ala Navarini in Botti. Zadnji teden se je ta agitacija nosterila od osebe do osebe. Vsak nemški zaupnik je imel svojega glasovalca, na katerega je vplival z denarjem, blazom in ponajveč z vročimi. Temu se ni žuditi, zakaj Celovec je izbruhnil v netek pred glasovanjem v cono A na avtomobilih temno maso, ki je gotovo presežala število 10.000. Oborožena je bila

ta masa in je že ne zunanjost povsod vzbujala strah. Naša uprava te mase ni mogla zavrniti, ker je vsak imel identitetno izkaznico, podpisano od italijanske delegacije. Vse naše tuzadne pritožbe so ostale brezuspešne. Takemu agitacijskemu aparatu, ki je delal s preizkušeno izsiljevalno taktiko šlezvika, nismo bili popolnoma kos. Znano je, da je večina koroškega ljudstva ostala docela konservativna posledica da se je lažje in hitreje akomodirala avstrijskim uradnikom in agitatorjem kakor našim ljudem, ki so nam prišli na pomoč iz Štajerske in Kranjske. »Koroško Korošcem« je vplivalo na neodločne in nasprotnike kakor ogenj in vonja proti Srbom in ta ogenj tako razpalila da je bila ponekod zadnje dni misel o izruči evidentna. Tako pri nasprotnikih in omahljivcih!

Društva pri naših zavednih ljudih! Priznamo lahko v naše zadoščenie resnico, da ni med 17.000, ki so glasovali za Jugoslavijo niti enega omahljivca, temveč to je k v a s, ki se je vedno dvignil, kadar smo ga potrebovali. To so izpričali shodi v Grebinju, Velikovcu in Bistrici v R. Komar tri dni pred shodom so zvedeli naši zaupniki v krajevnih odborih, da se vrši shod. Četrty dan je že valilo 8000 naših ljudi na Mestnem trgu v Velikovcu in 8000 v Borovljah. Dokaz, da je aparat na naši strani funkcioniral.

Društveno življenje se je baš v zadnjem letu oživilo kar najživahnije. Ob nedeljah je skoro vsaka vas uprizorila igre, ob večerih so vadili pevski zbori, vršila so se predavanja gospodniški tečaj, ustanovile so se knjižnice. Duša vsemu društvenemu življenju je bilo po večini naše učiteljstvo. »Zveza ženskih društev« je štela zadnje dni čez 7000 članic, ki so prejemale društveno glasilo »Koroško Zoro«. »Zveza« je vršila svoje misijonsko delo v kulturnem in socialnem oziru kar največje in z brezprimerno nožrtvovalnostjo. »Fantovska zveza« je štela 1500 naših koroških fantov. Koroške malčke in njih navdušenje je pa Ljubljana sama dva-

krat videla. Lista »Korošec« in »Mir« sta zadnji mesec izhajala po večkrat na teden in Korošce orientirala posebno v političnem oziru. Izšlo je tudi nebroti brošur, letakov in statističnih tabel. Žalibog se je v ilustrativnem oziru premalo storilo. Na nasprotni strani je neumorno delovalo pet nemških slikarjev, ki so znali vplivati z velikimi lenaki na dušo Korošcev. Na naši strani je prispeval edino naš Gaspari. Zato je bilo nemogoče paralizirati ilustrativno propaganda.

Na licu mesta je naša organizacija uspevala. Da ni popolnoma uspela, je krivo naše ožje in širše zaledje, ker se je predzno vzdramilo.

Če pogledamo vsa ta dejstva, uvidimo, da je stal naš Korotan faktično tik pred vstajenjem. Zato nas je momentana izruha tembolj zadela v živo. Nikakor na ni ta potvorjena samoodločba odločilna za usodo koroških Slovencev. 10. oktober je dokazal — ako izvzamemo vse protipostavnosti pri glasovanju — da je nad Dravo slovenski živeli v veliki večini, nad Dravo pa sta si števili precej enaki. (Izsveto je pri tem nemčursko središče Velikovec in občini Puštrica in Grebinj).

10. oktober nas je informiral sumarično o naših zavednih Korošcih, ki so pripravljeni vsak čas tvežati življenje in premoženje za Jugoslavijo. 15.000 koroških Slovencev pod Dravo in njih navdušena deca naj bo obsojena nočasni smrti! Pred našimi očmi naj izumre ta rod! Nikoli! V nas je da odločno odklonimo to samoodločbo tujih špekulantov in vsako tako prihodnjo »samoodločbo«, bodisi kerkoli. Kot kulturni delavci protestiramo v vseh naših okrajnih društvih, kerie taka odločitev smrti udarec svetim našelom o samoodločbi narodov!

Pariz bo še govoril. Do takrat pa govori vsak izmed nas kot pionir jugoslovenske ideje! —

Nove draginjske doklade za učiteljstvo in uradništvo.

(Uredba o draginjskih dokladah državnim uslužbencem, upokojenecem, upokojenk in njih slot*)

- I.
 2. V Srbiji in Črni gori.
 1. Aktivnim uradnikom pripadajo namesto dosedanjih draginjskih dnevnic, ki so jih imeli po odločbi ministrskega sveta z dne 28. maja 1919., D R br. 41.546, in z dne 19. maja 1920., D R br. 65.563, te-le osebne draginjske doklade:
 - Uradnikom z letno plačo do 2999 dinarjev po 23 dinarjev na dan;
 - uradnikom z letno plačo od 3000 dinarjev do 4999 dinarjev po 25 dinarjev na dan;
 - uradnikom z letno plačo od 5000 dinarjev do 7499 dinarjev po 30 dinarjev na dan;
 - uradnikom z letno plačo od 7500 dinarjev navzgor po 35 dinarjev na dan.
 2. Neukaznim uslužbencem, ki so v državni službi prebili vsaj pet let brez prekinitve, pripada osebna draginjska doklada po 16 dinarjev na dan.
 - Drugim neukaznim uslužbencem kakor tudi slugam pripada kot ta doklada 14 dinarjev na dan.
 - Studentom — dijakom — zaposlenim kot neukazno osebe pri državnih oblastvih v Beogradu, pripada po 7 dinarjev na dan. Onim, ki so zaposleni v krajih izven Beograda, pripada ona draginjska doklada kakor drugim neukaznim uslužbencem.
 3. Glede pravice do draginjske doklade se stalni učitelji in stalne učiteljice izenačujejo z aktivnimi ukaznimi uradniki. Druge kategorije učiteljev in učiteljic se izenačujejo z drugimi neukaznimi uslužbenci.
 4. Svečenikom vseh veroizpovedanj na ozemlju Srbije in Črne gore pripadajo one osebne draginjske doklade, ki so jih imeli doslej, razen okrajnih protokolejev po južnih krajinah Srbije z letno plačo 5000 dinarjev, katerim pripada ona osebna draginjska doklada kakor

* Razglašena v »Službenih Novinah kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca« št. 221., izdanih dne 7. oktobra 1920.

LISTEK

Materina solza na hčerinem grobu.

Gospé Karoliné Delejevi, materi učiteljice Cirile Delejeve, umrle 8. maja 1919 posvečuje v uteho Mozirski.

Gomila nad krsto se je zagrnila,
 pod koso je padla cvetica dobnav,
 umolknila slavčeva pesem je mila,
 zdoncele kot zadnji nebeški pozdrav —
 in mati za detetom joče brezupna! — — —

Za hip za oblake se solnce je skrilo,
 na vek pa ugasnil je žarek svetel,
 ko v noči nebo se je jasno isknilo,
 utrnula zvezda se v morja je val —
 in mati za ljubljanko plače samotnal

Je počila struna v akordu življenja,
 razlil se v vsemirje poslednji je glas — — —
 Na križu zimzelen kvišku se spenja,
 na grobu povešajo rože obraz —
 in mati za hčerko nevtušena gine!

Le joči mi, mati, solze hladeče,
 izjoči si zadnje prebridko solzó,
 potem pa zakleni bolesti skeleče
 v svetišče srca globoko na dno!

Srebrne ti nitke krog čela ovila
 je toga in skrb: Usodo spoznal!
 Najdražje ti s kruto je roko zdrobila —
 ti v bran se postavi, se zopet vzravnal!

FRAN GOVEKAR (Ljubljana):

Učite se srbohrvaščine!

Narava nam je naklonila dva duševna darova: katerima lahko imponiramo vsemu svetu: dar petja in jezika. Malo je narodov, ki bi znali tako peti, kakor slovenski.

Kako izlaska in naglo se nauči Slovenec tujeja jezika, pa je naravnost fenomenalno. Naše dekletke živijo leto dva med Nemci ali Lahji, pa že govori nemško ali laško!

Nemec živi med Slovani lahko 20, 30 let, pa še ne zna pravilno stavka izgovoriti. O naši deklinaciji, konjugaciji, o raznih spolih in dovršnikih ali nedovršnikih Nemec nima pojma, čeprav bi dosegel med nami Metuzalemovo starost. Ker Nemec in Lah sta jezikovno zabita in brez inteligence, Slovenec pa je talent, ki se nauči vsakega jezika igraje ter si ga z malim skoraj nezavednim trudom osvoji tako, da ga govori in piše bolje in lepše kot rojen Nemec ali Lah.

Uradniki se moramo učiti srbohrvaščine. Potrebujemo jo iz državnih-uradnih in praktičnih interesov in naučiti se je moramo kot dobri Jugoslovani, ki se zavedamo, da smo državotvoren element, najbolj važen stan. naizvednejši

propagatorji ideje državne edinstvenosti. Srbohrvaščino govore naši bratje od Sotle tla do grških me. Štiri petine Jugoslovancev govore srbohrvaščino, ki je eden izmed najlepših, naimelodičnejših jezikov na svetu.

Muzikalnemu ušesu je čista, pravilna srbohrvaščina prava glasbena naslada. Poslušati govor srbskega ali hrvaškega poeta ali igralca ali učerjaka, je resničen užitek! In kako govori pristno srbsko ali hrvaško dekle, hrvaški kmet ali srbski vojniki prijatelji! to je muzika, to je grom in melodija obanem, živa poezija.

Igrajte sem se priučili češčine in rušine toliko, da lahko čitam časopise in beletrijo, — nemščino obvladujem tako popolnoma da sem že v gimnaziji med rojenimi Nemci tovariši pisal najhodiše šolske in domače nemške naloge ter sem kasnele kot zrel mož dopisoval kot felitonist v nemški uradni list: »slovenski. Prešernov jezik mi je kot literatu Slovenecu največja svetinja.

In vendar pravim: srbohrvaščina je tako krasen jezik, da bi se ga moral z navdušenjem in slastjo učiti vsak Slovenec! Še kot gimnazist sem užival razkošje ob jeziku Mažuraničevega epa »Smrt Smail-age Čengijica«. In narodne srbske pesmi o kraljeviču Marku in o

bitki na Kosovem, so mi bili jezikovna lepota vseh letov. Tako se danes niti ne zavedam več, čitam li slovensko ali srbohrvaško in med čitanjem hrvaške ali srbske (v cirilici tiskane) knjige docela pozabljam, da moje berilo ni slovensko.

Zato me boli in me ogorčava ako slišim govoriti tovariše: »Ne znam hrvaško! Ne razumem srbsko!« — Kolika duševna lenoba in narodna nezavednost! Desetkrat več truda sem imel, da sem se naučil hoditi in stokrat več, da sem se navadil plavati, kolesariti ali plesati, kakor razumeti do najfinejših nijans živno-krasni srbohrvaški jezik!

In vi vsi, tovariši ste prav tako Slovenci kot jaz. — in vi vsi, tovariši, nimate niti trohice manj jezikovnega daru kot jaz! Samo trmasti ste, zagrizeni, anatični, pa si dorovedujete laž, ki je sramotna! — Sal nihče ne zahteva, da govorite in pišete srbsko ali hrvaško. Toda razumeti morate ta jezik, ker ga govori in piše ogromna večina naših sodržavlanov, ker je to jezik naših bratov, materinščina našega kralja inaka mučenika!

Če smo se morali učiti jezika naših stoletnih sovražov, se hočemo radi učiti jezika naših osvoboditeljev, jezika ki je končno le dialekt jugoslovanski! Slovenščina in srbohrvaščina sta vendar le dvoje sester iste matere.